

Nr 36.

Utlåtande med anledning av väckta motioner angående åtgärder för främjande av lagring utav drivmedel för jordbrukstraktorer.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 13 av herr Nilzon, Ivar, m. fl. samt II: 22 av herr Hansson i Skegrie m. fl. har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamma åtgärder i syfte att underlätta och stimulera lagring hos jordbrukarna av drivmedel för traktorer.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för yrkandet, får utskottet hänvisa till motionen II: 22.

Över motionerna har yttranden inhämtats från lantbruksstyrelsen, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, Sveriges lantbruksförbund och Hushållningssällskapens förbund.

Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande, som dagtecknats den 27 februari 1953, anfört följande.

Lantbruksstyrelsen delar helt motionärernas uppfattning om betydelsen av upplagring av traktorbränsle och finner det önskvärt att staten hjälper till vid finansieringen av denna upplagring. Styrelsen vill erinra om att hithörande frågor — såsom även nämnes i motionerna — tidigare underställts Kungl. Maj:ts prövning. I skrivelse den 10 december 1952 har sålunda riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap efter samråd med bland annat Sveriges lantbruksförbund och Hushållningssällskapens förbund framlagt två alternativa förslag till lösning av hithörande ekonomiska problem. Det ena alternativet förutsätter att jordbrukare, som för beredskapslagring inköpt bränslecistern samt traktorbränsle, vid inkomsttaxeringen under anskaffningsåret skall få avdra kostnaderna för dessa inköp oavsett om jordbrukaren tillämpar s. k. kontantprincip eller redovisar lantbrukets ekonomi enligt bokföringsmässiga grunder. Vidare förutsättes i detta alternativ, att jordbrukaren för sådana inköp jämväl skall kunna erhålla räntebärande lån. Det andra alternativet går ut på räntefria lån för nyssnämnda inköp. Förmedlingen av dessa lån har planlagts så att hushållningssällskapen av riksnämnden skall erhålla lån att amorteras under tio år och sällskapen i sin tur skall lämna lån till enskilda jordbrukare eller maskinhållare under vilkor, bland annat, att dessa låntagare under lånets återbetalningstid ständigt håller ett lager om minst 4,5 m³ traktorbränsle. Jordbrukare med flera traktorer skall kunna erhålla ett lån för varje traktor. Lånesumman har föreslagits till 1 400 kronor, motsvarande kostnaden för en cisternvolym av 4,5 m³ (motsvarande 1,5 års förbrukning), beräknad efter 200 kronor per m³, jämte halva kostnaden för anskaffningen av 4,5 m³ bränsle efter 220 kronor per m³. Eftersom lånet således är avsett att utgå endast för beredskapsandelen av lagerhållarens totala lager och den normala lagerhållningen kommer därutöver, har riksnämnden föreslagit att även de jordbrukare, som redan köpt eller hyrt cistern och som uppfyller villkoren, skall kunna erhålla lån.

Enligt styrelsens mening är de båda alternativen var för sig väl ägnade att åstadkomma den ökade lagring av drivmedel för jordbrukets traktorer, vilken framstår som ett angeläget beredskapskrav. Styrelsen anser sig ej i detta sammanhang böra närmare ingå på frågan, vilketdera alternativet som är att föredra. Det må dock framhållas att det första alternativet ur administrativ synpunkt är enklast och dessutom erbjuder den fördelen att kraven på investering av statsmedel blir ringa eller inga alls.

Det i motionen framställda önskemålet om skyndsamma åtgärder i syfte att underlätta och stimulera lagring hos jordbrukarna av drivmedel för jordbrukets traktorer torde sålunda bli tillgodosett, därest Kungl. Maj:t vidtager åtgärder i enlighet med något av de alternativ, som angivits i riksnämndens framställning.

Vad angår de speciella önskemål som uttalats i föreliggande motioner vill styrelsen framhålla, att de synes bli helt tillgodosedda enligt det första av de nyssnämnda alternativen. Så blir fallet även enligt det andra alternativet för den jordbrukare, som vill hålla ett beredskapslager av inalles minst 4,5 m³. Huruvida det kan anses påkallat att, såsom i motionerna ifrågasatts, för vissa fall sänka kravet på den kvantitet, som skall beredskapslagras, synes tveksamt. Erinras må, att det lånesystem, som riksnämnden föreslagit, är uppbyggt med tanke på att man för vinnande av största möjliga enkelhet skall ha en enhetlig lagringskvantitet och ett enhetligt lånebelopp per traktor. Det kan dock tänkas, att det för att få till stånd lagring även vid mindre gårdar kan vara motiverat att i vissa fall nöja sig med lägre lagringskvantitet än den, som angivits i riksnämndens skrivelse. Även lånebeloppet bör då givetvis justeras nedåt. Styrelsen utgår emellertid från att även detta spörsmål kommer att prövas av Kungl. Maj:t.

Då frågan om det statliga stödet för beredskapslagring av drivmedel för jordbrukets behov sålunda är under prövning hos Kungl. Maj:t synes någon särskild åtgärd från riksdagens sida ej påkallad.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap har i yttrande den 27 februari 1953 anfört följande.

Enligt vad riksnämnden i sin skrivelse den 10 december 1952 till Kungl. Maj:t föreslagit torde i allmänhet intet hinder möta mot att för beredskapslagringen medräkna även en redan tidigare anskaffad cistern. Det åtagande, som är villkoret för att få det räntefria lånet på 1 400 kronor, innebär nämligen blott en skyldighet att ständigt hålla ett beredskapslager av minst 4,5 m³ flytande traktorbränsle. Om därvid en eller flera cisterner användes har ingen betydelse, blott cisternerna är av godtagbar typ. De redan använda cistern typerna torde i allmänhet kunna antagas vara godtagbara.

I det av riksnämnden framlagda förslaget skulle således det ena av motionärernas önskemål i allmänhet vara tillgodosett.

Vad beträffar önskemålet om möjlighet att erhålla lån även för beredskapslager om 3 m³ framhåller riksnämnden, att vid de överläggningar med lanfbruksorganisationerna, som föregick riksnämndens förslag, från organisationernas sida understrukits önskvärdheten av enkla och enhetliga bestämmelser.

Ett system med flera olika lånetyper ansågs nämligen vara svårt för hushållningssällskapen att administrera. Att göra storleken av lånen beroende av omfattningen av låntagarens åkerareal vore olämpligt även av den orsaken att det ofta förekommer, att en traktor användes för två eller flera mindre jordbruk. Någon prövning av de enskilda fallen kunde sällskapen av praktiska skäl icke påta sig. Den enhetliga kvantiteten borde bestämmas så stor att man genom en dylik beredskapslagring finge en icke alltför

knappt tilltagen tid till förfogande för övergång till gengas i en avspärrningssituation.

På grund av att den sålunda föreslagna beredskapskvantiteten om 4,5 m³ beräknats efter genomsnittliga grunder kan den sägas vara tilltagen i överkant för de minsta jordbruken. Möjligheterna för ägare av sådana jordbruk att upplägga dessa lager underlättas dock av de föreslagna räntefria lånen. Ett alternativ med ett lagringsåtagande å 3 m³ kan givetvis även övervägas. Detta skulle i så fall innebära, att lånebeloppet, beräknat efter samma grunder som i riksnämndens förslag, fastställdes till $(3 \times 200 + \frac{3 \times 220}{2}) = 930$ kronor, eller avrundat 950 kronor. Då någon individuell behovsprövning, såsom nyss berörts, ej kan komma i fråga, skulle det stå lånesökande fritt att själv välja mellan de båda alternativen.

Om det bland jordbrukarna skulle finnas en utbredd önskan om en sådan anordning vill riksnämnden för sin del icke motsätta sig densamma. En dylik valfrihet för låntagaren bör dock i så fall begränsas till de mindre jordbruken, förslagsvis under 20 har, då den eljest skulle kunna komma att medföra en lägre grad av beredskap på jordbrukets område än som måste anses önskvärd.

I yttrande den 13 februari 1953 har *Sveriges lantbruksförbund* anfört följande:

Förbundet delar de av motionärerna framförda synpunkterna och vill särskilt understryka önskvärdheten av att ytterligare fördröjning av åtgärderna på detta område undvikas.

Beträffande önskemålet om möjlighet för sådana jordbrukare, som tidigare anskaffat tankanläggning ävensom för jordbrukare på mindre gårdar att erhålla lån för cisterner med en rymd av endast 3 m³ vill förbundet framhålla, att orsaken till att förbundet i sin tidigare skrivelse föreslagit enhetliga regler angående cisternernas storlek varit önskemålet att förenkla det administrativa förfarandet vid utlämnande av lån. En differentiering av cisternernas och därmed även lånens storlek är givetvis i och för sig önskvärd. Differentieringen bör emellertid genomföras endast om de organ, som skall handha låneverksamheten, kan påtaga sig därmed förenat merarbete utan att hela låneverksamheten blir lidande därav.

Hushållningssällskapens förbund har i ett den 27 februari 1953 dagtecknat yttrande anfört följande:

Som framhållits i motionerna är det synnerligen betydelsefullt, att det sker en beredskapslagring av flytande traktorbränsle för jordbrukets behov. Olika förslag för att få till stånd en sådan lagring har övervägts och diskuterats under ett flertal år. Men ännu har inga åtgärder blivit genomförda trots att behovet och angelägenheten undan för undan ökat. Med hänsyn härtill får förbundsstyrelsen instämma med motionärerna och understryka vikten av att riktlinjerna för lagringens ordnande fastställas utan ytterligare dröjsmål.

De i motionerna förordade åtgärderna anknyter till ett av *Sveriges lantbruksförbund* och *Hushållningssällskapens förbund* i samråd med riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap uppgjort förslag. Detta är för närvarande under prövning inom handelsdepartementet. Huvudprincipen i detta förslag är att ifrågavarande lagring skall verkställas av jordbrukarna själva. Härigenom vinnes den betydelsefulla fördelen, att lagringen blir fördelad på många platser och att denna äger rum, där drivmedlen avses skola förbrukas. Givet är emellertid, att om lagringen skall få den erforderliga

och önskvärda omfattningen måste det allmänna i någon form stödja verksamheten. Detta är också motiverat av lagringens karaktär av beredskapsåtgärd. Ifrågavarande stöd har förslagits skola få formen av räntefria lån å 1 400 kronor, vilka genom hushållningssällskapens förmedling skall utgå till dem, som åtar sig att ständigt hålla ett beredskapslager å 4,5 m³ flytande traktorbränsle. Nämnade kvantitet har föreslagits med hänsyn till att den årliga bränsleförbrukningen per traktor uppgår till ca 3 m³ och att en omställning av traktorerna till inhemskt bränsle beräknas genomsnittligt ta en tid av 1½ år. Givetvis kan det förekomma ganska betydande variationer i fråga om såväl årlig bränsleåtgång som den tid, vilken erfordras för omställning av traktorerna. Enhetliga lånebelopp och lagringskvantiteter har emellertid ansetts innebära avsevärda fördelar. Detta framför allt med hänsyn till önskvärdenheten att så långt möjligt förenkla det administrativa arbetet med låneförmedlingen och erforderlig kontroll över lagringsåtagandenas fullgörande. Dessa skäl talar därför emot att som föreslagits i motionerna lån skall kunna erhållas även i de fall lagringen uppgår till endast 3 m³. Som framgår av det föregående kommer nämligen en differentiering av lånebeloppen och lagringskvantiteterna att väsentligt öka sällskapens arbete. Därtill kommer, att den önskvärda beredskapen blir sämre genom att den på de enskilda brukningsdelarna lagrade drivmedelsmängden ej blir så stor. Å andra sidan torde motionärernas förslag innebära, att beredskapslagringen får en vidsträcktare och allmännare anslutning, icke minst från det mindre jordbrukets sida. Förbundsstyrelsen vill därför icke motsätta sig, att det beredes möjlighet att erhålla räntefritt lån å förslagsvis 950 kronor i de fall lagringsåtagandet omfattar 3 m³. Dyliga lån bör dock endast utgå till de jordbrukare, vars åkerareal är mindre än 20 har. Ytterligare differentiering av lånemöjligheterna och lagringsåtagandena bör av nyss anförda skäl icke ske.

Utskottet. Med anledning av yrkandet i förevarande motioner får utskottet framhålla, att statsutskottet i sitt utlåtande nr 10 till årets riksdag under punkten 83 behandlat frågan om långgivning för anskaffning av cisterner för beredskapslagring av drivmedel för jordbrukstraktorer, vilket spörsmål genom en inom handelsdepartementet upprättad promemoria underställts statsutskottets prövning. Statsutskottet har därvid anført, att från utskottets sida icke någon erinran föreläge emot att en i riksgäldskontoret upplagd rörlig kredit å högst 740 000 000 kronor, som riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap efter beslut av Kungl. Maj:t finge disponera, skulle på sätt föreslagits i promemorian intill ett belopp av 10 000 000 kronor få tagas i anspråk jämväl för nyssnämnda ändamål. De villkor, som i promemorian förordats skola gälla för ifrågavarande långgivning, torde medgiva att jämväl de med motionerna avsedda fallen kan tillgodoses. Under sådana omständigheter torde motionerna icke böra påkalla någon åtgärd från riksdagens sida. Jordbruksutskottet hemställer alltså,

att motionerna I: 13 och II: 22 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 maj 1953.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Anderberg, Lage Svedberg, Eskilsson, Bertil Andersson, Sundberg, Bror Nilsson, Nord, Hjalmar Nilsson* och Johan Persson; samt

från andra kammaren: herrar Gustafson i Dädesjö, Jacobson i Vilhelmina, Andersson i Hyssna, Jonsson i Järvsand och Pettersson i Dahl, fru Eriksson i Hallstahammar, herrar Ahlsten, Agerberg, Utbult och Stenberg.

* Ej närvarande vid justeringen.